

ПРІОРИТЕТНІСТЬ КОМПОНЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Ключові слова: конкурентоспроможність, методика оцінювання, регіон, індекс, індикатор.

З початку 2000-х років Європейський Союз вже рішуче визначає вдосконалення регіональної конкурентоспроможності як першочергову ціль регіональної політики. Відповідно увага до дослідження регіональної конкурентоспроможності з боку європейських вчених і установ особливо активізувалася саме на рубежі 90-х і 2000-х років.

В процесі дослідження було детально проаналізовано 7 методик оцінки регіональної конкурентоспроможності:

- Індекс Регіональної конкурентоспроможності ЄС розроблені під егідою Європейської комісії авторами Діджекстра Л., Анноні П. та ін. [1; 2];
- Індекс конкуренто-спроможності Об'єднаного Королівства від Центру міжнародної конкуренто-спроможності [3];
- Атлас Регіональної конкурентоспроможності від Eurochambres (Асоціації Європейських палат підприємництва та промисловості) [4];
- Регіональна конкурентоспроможність у Фінляндії авторства Хюоварі Дж., Кангашарю А., Аланен А. [5];
- Індекс регіональної конкурентоспроможності Литви авторства Снішой В., Брункетьєн Ю.[6];
- Дослідження факторів регіональної конкурентоспроможності авторства Мартін Р. [7];
- Конкурентоспроможність регіонів центральної Європи авторства Ленгел І. [8; 9].

Одним із елементів аналізу методик конкурентоспроможності є розгляд індикаторів та їх групування, залежно від теоретичного підґрунтя. Індикатори методик конкурентоспроможності було розділено нами на дев'ять компонентних груп: демографія, ринок праці, підприємництво, зовнішні зв'язки, інфраструктура, інновації та наука, інституції, освіта, соціальна сфера. Всього виділено 60 індикаторів, які у чітких чи приблизних формулюваннях містилися у методиках оцінки конкурентоспроможності регіонів у Європі (табл.).

Таблиця

Індикатори регіональної конкурентоспроможності різними європейськими методиками оцінки

Індикатори	Індекс конкурентоспроможності Об'єднаного Королівства	Атлас регіональної конкурентоспроможності Eurochambres	Регіональна конкурентоспроможність у Фінляндії	Індекс регіональної конкурентоспроможності Литви	Конкурентоспроможність регіонів Центральної Європи	Індекс конкурентоспроможності регіонів ЄС від ЄКОМІСІ	Фактори регіональної конкурентоспроможності Мартіна Р.
Демографія (10,7% - по групі)*	16,7%	0,0%	25,0%	7,1%	22,2%	9,7%	8,0%
Населення	+		+		+		+
Молодь					+		
Агломерація населення			+	+			
Міграція населення				+	+		+
Економічна активність населення	+		+	+	+	+	
Тривалість життя						+	

Індикатори	Індекс конкурентоспроможності Об'єднаного Королівства	Атлас регіональної конкурентоспроможності Eurochambres	Регіональна конкурентоспроможність у Фінляндії	Індекс регіональної конкурентоспроможності Литви	Конкурентоспроможність регіонів Центральної Європи	Індекс конкурентоспроможності регіонів ЄС від Єкомісії	Фактори регіональної конкурентоспроможності Мартіна Р.
Смертність						+	
Ринок праці (12,1% - по групі)	25,0%	13,0%	0,0%	7,1%	16,7%	9,7%	16,0%
Зайнятість + безробіття	+	+		+	+	+	+
Гендерний баланс на ринку праці						+	
Оплата праці	+						+
Відпрацьований робочий час		+			+		+
Підприємництво (12,1% - по групі)	33,3%	8,7%	0,0%	17,9%	16,7%	6,5%	8,0%
Кількість підприємств	+			+			+
Бізнес сатрапи	+						
ВВП	+	+		+	+		+
Внесок реального сектора у ВВП		+		+			
Основні засоби				+	+	+	
Продуктивність праці	+			+	+	+	
Зовнішні зв'язки (5,4% - по групі)	0,0%	13,0%	8,3%	10,7%	0,0%	3,2%	0,0%
Експорт		+	+	+			
Імпорт		+					
Філії транснаціональних компаній				+			
Прямі іноземні інвестиції		+		+		+	
Інфраструктура (18,1% - по групі)	0,0%	26,1%	16,7%	21,45	0,0%	19,4%	28%
Автошляхи		+	+	+		+	+
Залізничний транспорт						+	+
Водний транспорт		+		+			+
Повітряний транспорт		+	+	+			+
Енергетика		+					+
Індустрія гостинності				+			
Доступ домогосподарств до інтернету		+		+		+	+
Покупки через інтернет						+	
Забезпеченість домогосподарств комп'ютером				+			+
Доступ бізнесу до інтернету		+				+	
Використання Інтернету для купівлі\продажу						+	
Інновації та наука (12,8% - по групі)	0,0%	13,0%	25,0%	3,6%	16,7%	19,4%	12,0%
Витрати на НДДКР		+	+		+	+	+
Наукові публікація						+	
Науково-дослідний персонал		+				+	
Зайнятість у високотехнологічних секторах					+	+	+
Патентна активність		+	+		+	+	+
Інноваційно-активні підприємства			+			+	
Наукова активність в університетах (контракти, наукові програми, технологічне виробництво)				+			
Інституції (4,7% - по групі)	0,0%	0,0%	0,0%	7,1%	0,0%	12,9%	4,0%
Банкрутство				+			+
Корупція						+	
Державне управління і політика						+	
Простота ведення бізнесу						+	
Злочинність				+		+	
Освіта (16,8% - по групі)	25,0%	26,1%	25,0%	10,7%	16,7%	12,9%	12,0%
Освітній рівень (вища освіта)	+	+	+	+	+	+	+
Освітній рівень (середня освіта)		+	+	+			+
Освіта у сфері наук, математики, інженерії		+	+			+	+
Базова грамотність		+			+	+	
Охоплення навчанням впродовж усього життя		+		+	+	+	

Індикатори	Індекс конкурентоспроможності Об'єднаного Королівства	Атлас регіональної конкурентоспроможності Eurochambres	Регіональна конкурентоспроможність у Фінляндії	Індекс регіональної конкурентоспроможності Литви	Конкурентоспроможність регіонів Центральної Європи	Індекс конкурентоспроможності регіонів ЄС від Єкомісії	Фактори регіональної конкурентоспроможності Мартіна Р.
Інвестиції в освіту та навчання		+					
Підприємства, що функціонують у сфері «знань»	+						
Працівники сфери знань, творчості	+						
Соціальна сфера/добробут (7,4%- по групі)	0,0%	0,0%	0,0%	14,3%	11,1%	6,5%	12,0%
Рівень місцевого попиту				+		+	
Доходи і витрати населення				+		+	+
Соціальна вразливість/бідність				+	+		
Житлова інфраструктура				+			
Витрати на охорону здоров'я							+
Індекс людського розвитку					+		
Ціни на нерухомість							+

* у відсотках показана частка індикаторів даної групи у загальній кількості індикаторів методики
Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10]

Отже, одні автори методик оцінки акцентують увагу на впливі компонентів мікрорівня на конкурентоспроможність регіону (таких як продуктивність праці, прибутковість, культура ведення бізнесу), інші автори звертають увагу на компонентах макрорівня і мезорівня (управлінські рішення, інфраструктура, податки, доходи), треті підкреслюють вплив на конкурентоспроможність нематеріальних факторів (освіченість, творчість, науковий потенціал).

Як бачимо з таблиці, найбільш представленою групою компонентів є індикатори інфраструктури регіону, однак не в усіх методиках ці показники є найбільш охоплені. Характеристики регіональної інфраструктури, що входять у методики загалом подібні і демонструють рівень доступності регіону, його відкритості, в тому числі інформаційної. Водночас, найменш представленою групою є інституції. Тільки автори Індексу конкурентоспроможності регіонів Європейського Союзу від Єврокомісії підійшли комплексно до діагностики інституційного середовища, однак багато даних були екстрапольовані з національного рівня на регіональний. Це свідчить про складність аналізу інституційної сфери навіть на рівні ЄС, де регулярно проводяться відповідні дослідження, не кажучи вже про український рівень.

Зовсім відсутні в методиках такі аспекти як: природні ресурси, забезпеченість землею, екологія у регіоні, інфраструктура охорони здоров'я, рівень цін, податкове навантаження на бізнесі і населення, відсоткові ставки на фінансовому ринку. Зважаючи на те, що кінцевими бенефіціарами конкурентоспроможності у регіоні є населення і підприємства то, слабо представлені у методиках такі характеристики: якість життя, соціальне розшарування населення, криміногенна обстановка, середовище для ведення бізнесу, основний капітал та його зношеність, конкуренція, гендерна нерівність. Тобто загалом можемо відмітити, що для конкурентоспроможності і розвиткового потенціалу регіонів такі фактори виробництва як земля і капітал відходять у світі на другий план. Натомість праця (при чому праця творча, у сфері знань, науки, розробок, інженерії), підприємницькі здібності і інформація виступають ключовими параметрами, що забезпечують конкурентоспроможність.

Прихильність до економіки знань та технологічного і наукового потенціалу очевидні у всіх проаналізованих методиках оцінки. Через інформаційну революцію та збільшення доступності інформації подальший розвиток регіонів все менше залежить від суто економічних, матеріальних факторів. Натомість знання, освіта інноваційність, впровадження нових технологій, IT-технології тощо стають ключовими факторами для оцінки конкурентоспроможності в регіонах Європи. Тобто акцент в методиках оцінки поставлений

на потенційні майбутні вигоди і привабливість, які регіон отримує від теперішнього стану «економіки знань». При чому, бачимо, що у Європі вже чітко визначаються, виділяються і оцінюються «знаннєві» сектори і бізнеси

Отже основними параметрами європейських моделей оцінки регіональної конкурентоспроможності є знання, інновації, освіта, використання ІТ-технологій та розвиток знань і робочих місць.

Список використаних джерел

1. Annoni P. EU Regional Competitiveness Index 2016 / Annoni P., Dijkstra L., Gargano N. – Luxembourg: Publications Office of the EU, 2016. – 28 p.
2. Dijkstra L. A new European Regional Competitiveness Index: theory, methods and findings / Dijkstra L., Annoni P., Kozovska K. // DG Regional Policy Working Papers. – 2011. – Vol.02. – 42 p.
3. Huggins R. UK Competitiveness Index 2016 / Huggins R., Thompson P. – Cardiff: Centre for International Competitiveness, 2017. – 45 p.
4. Eurochambres (2009). Regional competitiveness atlas edition 2008 [Електронний ресурс] // Paris: Axe Expansion, 2009. – Режим доступу: http://www.eurochambres.eu/DocShare/docs/3/DJAKNBMDMKOEKMNМЕНГАІМІК3ОУ96С4Q4JН6QHU9УС5Н/EUROCHAMBRES/docs/DLS/Atlas_of_Regional_Competitiveness-2008-00845-01.pdf
5. Huovari, J. Regional competitiveness in Finland [Електронний ресурс] / Huovari J., Kangasharju A, Alanen A. // ERSA 40th European Congress, 2000, 17 p. – Режим доступу: <http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa00/pdf-ersa/pdf/234.pdf>
6. Snieška V. Measurement of Lithuanian regions by regional competitiveness index [Електронний ресурс] / Snieška V., Bruneckienė J. // Engineering economics. – 2009. – Vol. 61. – №. 1. Режим доступу: <http://inzeiko.ktu.lt/index.php/EE/article/view/11584/6269>
7. Martin R. A Study on the Factors of Regional Competitiveness. A draft final report for The European Commission, Directorate-General Regional Policy [Електронний ресурс] / Martin R. // Cambridge Econometrics Ecorysnei. Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/3cr/competitiveness.pdf
8. Lengyel I. Drivers of regional competitiveness in the Central European countries [Електронний ресурс] / Lengyel I., Rehnitzner J. // Transition Studies Review. – 2013. – vol. 20. – №. 3. – P. 421-435.
9. Lengyel I. The pyramid model: enhancing regional competitiveness in Hungary / Lengyel I. // Acta Oeconomica. – 2004. – № 54(3). – P. 323-342.